

Słodko-gorzki smak dorosłości

Jolanta Bielecka

Adresat zajęć: uczniowie szkoły ponadpodstawowej, klasa III–IV.

Rodzaj zajęć: język polski, koło polonistyczne/filmowe.

Cel ogólny zajęć: Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury (...). Doskonalenie umiejętności wyrażania własnych sądów, argumentacji i udziału w dyskusji.

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;
- buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;
- stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu;
- porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie;
- syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;
- rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej;
- odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;
- pracuje w zespole.

Metody pracy: dyskusja, rozmowa nauczająca, elementy heurystyki, burzy mózgów, plakat, mapa mentalna.

Formy pracy: praca indywidualna, w grupach, z całą klasą.

Środki i materiały dydaktyczne: film Barbary Sass-Zdort *Dziewczęta z Nowolipiek* (1985), schematy mapy mentalnej, karty pracy — tabele do uzupełnienia, tekst — wypowiedź jednej z bohaterek, plakat ukazujący w sposób schematyczny drzewo — jabłoń, wycięte z czerwonego kartonu kształty przypominające jabłko, *Słownik symboli* Władysława Kopalińskiego.

Słowa kluczowe: dorosłość, marzenia, miłość, tragizm, jabłko.

Czas: 2 godziny lekcyjne + projekcja filmu.

Bibliografia: Kopaliński W., *Słownik symboli*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1991, ss.112–113.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Wprowadzenie. Uczniowie zdają relacje z pracy domowej, przywołują krótkie informacje dotyczące autorki powieści *Dziewczęta z Nowolipek* — Poli Gojawiczyńskiej oraz reżyserki obrazu będącego adaptacją filmową tekstu literackiego — Barbary Sass-Zdort. W razie potrzeby nauczyciel uzupełnia wypowiedzi uczniów.

2. Młodzież zapisuje temat zajęć. Nauczyciel daje każdemu uczniowi schemat mapy mentalnej i prosi, by w trakcie lekcji wychowankowie uzupełniali ją swoimi zapisami — wnioskami wynikającymi z dyskusji na temat rozważanych zagadnień (ZAŁĄCZNIK NR 1). Następnie uczniowie odpowiadają na pytania prowadzącego dotyczące obejrzanego wcześniej filmu *Dziewczęta z Nowolipek*:

- Jakie wrażenia, emocje, refleksje wywołał w was obraz Barbary Sass-Zdort?
- Jak moglibyście określić jego problematykę?
- Gdzie i kiedy rozgrywa się akcja filmu?
- Kim są jego główne postacie?
- W jakiej sytuacji życiowej je poznajemy?

3. Rozwinięcie. Nauczyciel dzieli klasę na cztery grupy. Każda z nich ma za zadanie zaprezentować jedną z czterech bohaterek filmu — Frankę, Bronkę, Amelkę i Kwirynę. Uczniowie, pracując w tych zespołach, rozmawiają o sytuacji życiowej, postawach, losach czterech bohaterek, wnioski wpisują do przekazanej przez nauczyciela tabeli (ZAŁĄCZNIK NR 2).

4. Po upływie przewidzianego na pracę w grupach czasu reprezentanci zespołów relacjonują wnioski. Chętni uczniowie z pozostałych grup mogą je uzupełnić.

Prowadzący informuje, że kontynuacją losów bohaterek *Dziewcząt z Nowolipek* jest wyreżyserowany także przez Barbarę Sass-Zdort film *Rajska jabłoń* (na podstawie powieści Poli Gojawiczyńskiej o tym samym tytule).

5. Młodzież rozmawia z nauczycielem o głównych postaciach filmu, odpowiada na pytania:

- Co łączy bohaterki filmu?
- Co je różni?
- Co ma decydujący wpływ na ich postępowanie, sytuację życiową?
- Jaką rolę w życiu bohaterek odegrali mężczyźni?
- Jak zostali w filmie przedstawieni?
- Jakim słowem można określić losy dziewcząt?

- Dlaczego ich historie są tragiczne?
- Jak zinterpretowalibyście słowa jednej z bohaterek obrazu — Franki, wypowiedziane podczas rozmowy z Bronką w szpitalu (tekst odczytany przez nauczyciela zaprezentowany jest na tablicy multimedialnej lub zapisany na rozdanych uczniom kartkach — ZAŁĄCZNIK NR 3).

6. Uczniowie oglądają kilka wybranych przez nauczyciela fragmentów filmu Barbary Sass-Zdort *Dziewczęta z Nowolipek* (scena I — 1:30–1:50; scena II — 14:27–14:55; scena III — 44:15–44:20; scena IV — 1:08:12–1:08:20; scena V — 1:22:09–1:23:52).

Następnie odpowiadają na pytania nauczyciela:

- Jaki motyw występuje w każdej z tych scen?
- Jaka może być jego wymowa?
- Czego symbolem w kulturze śródziemnomorskiej, chrześcijańskiej jest jabłko? (wypowiedzi uczniów nauczyciel może uzupełnić odczytaniem informacji na ten temat zamieszczonej w *Słowniku symboli* Władysława Kopalińskiego — ZAŁĄCZNIK NR 4).
- Jaki jest związek pojawiającego się w filmie symbolu z problematyką obrazu, losami głównych postaci?

7. Podsumowanie. Nauczyciel zwraca uwagę uczniów na temat zajęć. Film Barbary Sass-Zdort opowiada historie czterech dziewcząt żyjących w trudnym, niesprzyjającym im świecie, ukazuje ich nierówne z nim zmagania, czas wchodzenia w dorosłe życie. Uczniowie prezentują swoje rozumienie tematu zajęć. Młodzież odpowiada na pytania:

- Co to znaczy być dorosłym?
- Dlaczego dorosłość miała dla bohaterek filmu słodko-gorzki smak?
- Jak dziś mogłyby potoczyć się losy tych młodych kobiet?
- W jaki nurt kina wpisuje się film *Dziewczęta z Nowolipek*?

8. Na zakończenie zajęć prowadzący daje każdemu z uczniów wycięte z czerwonego kartonu jabłko z zapisanym na nim rozpoczętym zdaniem: Moim marzeniem dotyczącym dorosłości jest... Uczniowie kończą zdanie i przymocowują swoje jabłko do umieszczonego w widocznym miejscu klasy schematycznego rysunku drzewa — jabłoni (ZAŁĄCZNIK NR 5). Nauczyciel głośno odczytuje zakończenia zdania.

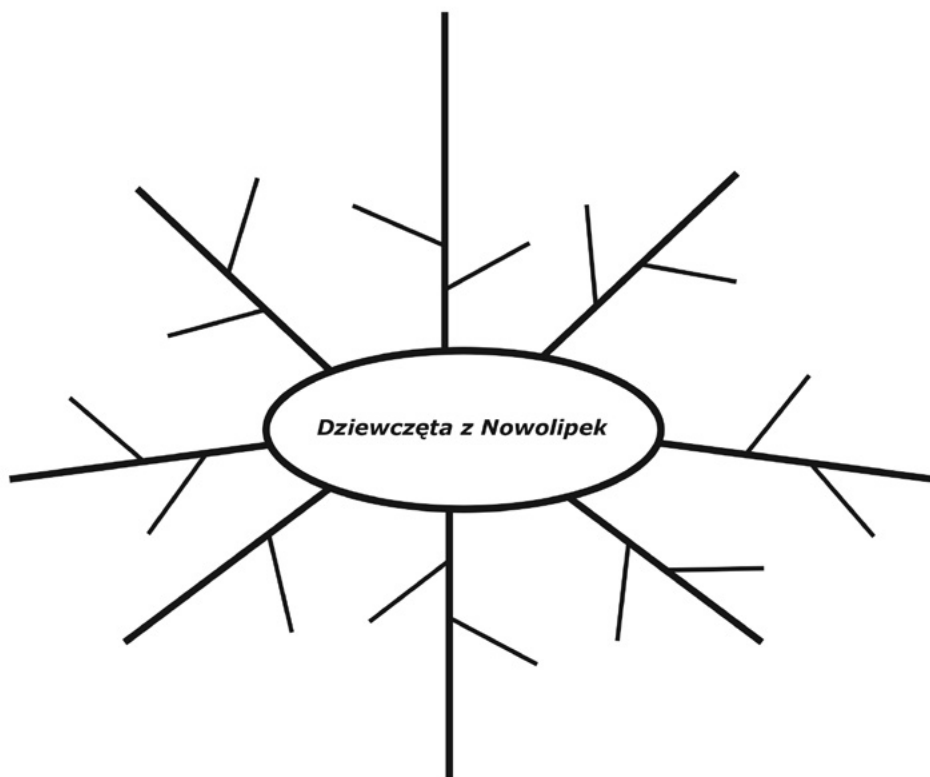
9. Nauczyciel ustnie ocenia aktywność młodzieży w zajęciach (wyróżniającym się uczniom może wystawić ocenę).

PRACA DOMOWA:

1. Uzupełnij swoją notatkę z zajęć w formie mapy mentalnej i wklej do zeszytu.
2. Do wyboru:
 - Obraz Barbary Sass-Zdort *Dziewczęta z Nowolipek* klasyfikuje się jako film psychologiczny, społeczny, obyczajowy. Które z tych określeń wydaje ci się najwłaściwsze? Uzasadnij pisemnie swoje stanowisko.
 - Która z bohaterek filmu Barbary Sass-Zdort *Dziewczęta z Nowolipek* zyskała twoją sympatię? Uzasadnij pisemnie dlaczego.

ZAŁĄCZNIK NR 1

Schemat mapy mentalnej



ZAŁĄCZNIK NR 2

Karta pracy dla grup — tabela

Imię bohaterki —	
Sytuacja rodzinna, życiowa	
Usposobienie, temperament, cechy charakteru	
Pragnienia, marzenia, co jest dla niej ważne	
Losy postaci	

ZAŁĄCZNIK NR 3

Słowa wypowiedziane przez Frankę w szpitalu:

„— Chodzi o to, by mieć w życiu jakiś kąt. W gruncie rzeczy nie zaszłam dalej niż moja matka. Wierzyłam, że się jakoś z tego wydobędę. Ani ty, ani ja nie potrafimy zamknąć oczu i puścić się na całego. Ani też żyć jak należy, przykładnie. Tu nam za głupio, za ciasno, za ordynarnie, a tam za mądrze, za chytrze, za fałszywie. Gdy się wchodzi w życie z takim bagażem jak my, to wystarczy akurat na rynsztok. Po co chodziłyśmy na te komplety? Po co to wszystko? Bo nie mamy teraz do czego rąk przyczepić, ani myśli, ani serca. Będziemy się tak pętać w życiu, popychane”¹.

¹ Tekst ze ścieżki dźwiękowej filmu spisany przez autorkę scenariusza.

ZAŁĄCZNIK NR 4

Władysław Kopaliński — *Słownik symboli*

jabłko

„Jabłko jest symbolem wieczności, całości, Ziemi, gwiazdy, życia, zdrowia, odmłodzenia, wiecznej młodości, nieśmiertelności, dziecka, wiosny, początku, jesieni, końca, śmierci, wieszczby, mądrości, wiedzy, wtajemniczenia, obecności boskiej, odkupienia, grzechu, władzy królewskiej, miłości, pokusy, uciech seksualnych, radości doczesnych, płodności, niebezpieczeństwa, niezgody, oszukaństwa, jedności, grawitacji”.

„Przyjąwszy rolę zakazanego i skosztowanego przez pierwszych rodziców owocu jabłko stało się wyobrażeniem grzechu”.

„Jabłko (...) — wieczność bez początku i bez końca, w symbolice chrześc. — emblemat Ziemi i (zaspokajania) pragnień ziemskich (doczesnych), a jego kolor, zapach i słodycz — pokusy tego świata”.

ZAŁĄCZNIK NR 5

Schematyczne rysunki jabłka i jabłoni (do powiększenia).²



² Rysunek jabłka pochodzi ze strony: <https://www.e-kolorowanki.eu/owoce/jablko-malowanka-dla-dzieci/>, zaś jabłoni ze strony <http://www.supercoloring.com/pl/kolorowanki/jablon-0>